

Private Company limited by shares – britská obchodní společnost odpovídající naší společnosti s ručením omezeným

Hynek Baňouch*

Podnikatelský život generuje potřebu malé kapitálové společnosti¹. Společnost s ručením omezeným je klasickým, útvarem práva obchodních společností. Tento německý právní vynález se rychle rozšířil po celém světě. Jde o velmi oblíbenou právní formu podnikání². Spol. s r. o. je využívána zejména malými a středními podniky, ale některé rysy ji činí přitažlivou i pro velmi velké tržní subjekty³.

Smyslem tohoto článku je seznámit čtenáře s britskou úpravou *Private Company* (zkratka PrC). Tento subjekt britského⁴ práva obchodních společností (*Company law*) odpovídá naší společnosti s ručením omezeným. Výhody bližšího obeznámení s cizím právním řádem jsou ryze praktické – díky zvolené kolizní normě obchodního zákoníku je pro českého právníka užitečné blíže znát logiku zahraničních úprav obchodních společností. Srovnávací právo je navíc tradiční pomůckou sloužící k zamyšlení nad platnou právní úpravou a poskytuje cenné náměty pro vedení debat *de lege ferenda*. Nahlédnutí do britského práva můžeme chápat jako přiblížení právního řádu, který na základě dvousetleté zkušenosti reguluje rozvinuté tržní prostředí. Nejdříve bude načrtnuta systematika a vnitřní logika *Company law* a teprve poté bude rozsáhleji přiblížena vlastní úprava *Private Company*, v oblasti založení společnosti, obchodních podílů, základního

kapitálu, vnitřních orgánů společnosti a režimu zániku společnosti. Závěr článku bude věnován upozornění na některé zajímavé rysy britské právní úpravy.

JAK PŘEKLÁDAT POJEM SPOLEČNOST S RUČENÍM OMEZENÝM DO ANGLIČTINY?

Pokud chceme srovnávat, musíme si nejdříve ujasnit co budeme srovnávat. Východiskem je úprava společnosti s ručením omezeným. Co je však odpovídajícím subjektem v britském právu? Při odpovědi na tuto otázku musíme sledovat celou oblast korporativních forem podnikání a analyzovat její systematiku.

Zkoumání právních řádů zemí s rozvinutou tržní ekonomikou prokazuje⁵, že mezi kapitálovými společnostmi, které disponují právní subjektivitou a které na držitele podílů nevalují břemeno osobní odpovědnosti, vždy nalezneme dva základní typy. Jedním typem je společnost, která operuje na burze a kapitálových trzích a je poměrně striktně regulována (jde například o *Public [limited] Company Plc*, *Société Anonyme SA* či *Aktiengesellschaft AG*). Druhý typ společnosti je regulován spíše liberálně, je vyloučen z obchodování na burze a v určité míře také z kapitálových trhů.

* Mgr. Hynek Baňouch, absolvent práva a sociologie na Masarykově univerzitě v Brně

¹ Jak trefně vyjadřuje tento, téměř stoletý citát: „Mezi přední úkoly zákonodárné politiky státní náleží, ukojiti soudobé sociální potřeby včasným vydáním zákonů moderním proudům odpovídajících. Tak v Německu v letech osmdesátých... [byla] projevována nutná potřeba toho, aby doplněno bylo posavadní společností právo novou formou, jež by připouštěla sloučení individuálních a kolektivních principů na základě členství v podíly rozloženého a omezeného ručení členů. Typ veřejné společnosti vyžaduje těsnivého neobmezeného osobního ručení a uplatnění celé individuality společnické. Typ akciové společ. jest útvar složitý, těžkopádný, pro široké kruhy určený a odpuzuje svým sukcesivním zakládáním, možností agiotage následkem povahy akcií jako cenných papírů, předmět trhu a burzy tvořících, koncesivním systémem a ryze kapitalistickým rázem“ in BÍLÝ – NESÝ – VACEK: Společnost s omezeným ručením, Praha, Unie, 1906, s. VII.

² K 31/12/2000, tvořily spol. s r. o. zapsané v oddílu C obchodního rejstříku 60 % z celkového počtu zapsaných subjektů. Zdroj: RNDr. Stanislav Martaus, ministerstvo spravedlnosti.

³ Podle internetových stránek Ministerstva spravedlnosti je v obchodním rejstříku ČR zapsáno několik spol. s r. o. se základním kapitálem ve výši několika miliard Kč (např. Coca-Cola Beverages ČR, spol. s r. o. – 3,3 mld. Kč, Matsushita Television Central Europe, s. r. o. – 2,7 mld. Kč).

⁴ Je známo, že Anglie je geograficky pouze jednou z částí VB. Pokud zdejší právní systém nazveme „anglickým“, dopouštíme se zjednodušení *pars pro toto*, které pramení z faktu, že kořeny současného právního systému VB leží v její historické části – Anglii. Platný právní řád VB budu označovat zkráceným názvem *britské právo*. Název anglické právo by měl být použit tam, kde se hovoří pouze o právním řádu platném na území Anglie a Walesu (a zvyraznit tak odlišnost např. od skotského práva). Toto nanejvýš žádoucí předsevzetí je komplikováno používáním slov *britský* a *anglický* jako synonym. Ve zdrojové literatuře se tak děje velmi často. Podobně je tomu s výrazem *Common Law*, který je jednou ze součástí právního řádu VB, ale angličtina takto označuje jako *pars pro toto* i celou oblast angloamerické právní kultury.

⁵ Viz LUTTER, MARCUS: *Limited Liability Companies and Private Companies*. In: International Encyclopedia of Comparative Law, volume XIII. Business and Private Organization, chapter 2, Tübingen, J.C.B. Mohr (Paul Siebeck) 1998, ss. 13–19.

Jde např. o německou *Gesellschaft mit beschränkter Haftung GmbH*, britskou *Private Company PrC*, francouzskou *Société à responsabilité limitée SARL*, americkou *Close Corporation* či brazilskou *Sociedade por quotas de responsabilidade limitada*. Německý komercionalista Marcus Lutter ve své práci srovnávající právní formy odpovídající naší společnosti s ručením omezeným vymezuje následující empirické znaky těchto subjektů⁶: podíly společnosti jsou drženy malým počtem podílníků⁷, úpis podílů je neveřejný, podíly nejsou obchodovatelné na burze a jejich převoditelnost je omezená.

Z taktó vymezeného *tertia comparationis* vyplývá, že subjekt, jehož prototypem byla německá *GmbH*, má v zemích *Common law* protiklad ve speciálních útvarech jimiž jsou britská *Private Company* a právem USA upravená *Close Corporation*⁸. Zde je nutno vyhnout se úskalí zkratovitěho srovnání. Útvar nazvaný *Limited Liability Company* se v USA *de lege lata* dlouho vůbec nevyskytoval. Americká federální legislativa teprve nedávno přijala *Uniform Limited Liability Company Act (1996)*⁹. Zkušeností s tímto typem společností je poměrně málo a hospodářský význam LLC je relativně malý. Komparativní studie by nesrovnávala shodné subjekty. Proto lze s výhradou doporučit, aby v případě překladu pojmu *Společnost s ručením omezeným* do angličtiny byl používán metapojem *Limited Liability Company*, který nemá v anglosaských zemích faktického korespondenta s tímto názvem. Tento název označuje jiný subjekt, než je naše spol. s r. o.¹⁰ Nicméně pro přiblížení tamějšímu prostředí, bude vhodné uvést také název *Private Company* či *Close corporation* a nikoli název *Limited Company*¹¹. Jak uvidíme dále, v britském *Company law* jsou „*limited*“ oba typy kapitálových společností a rozlišujícím prvkem je zde adjektivum *private*, respektive *public*. Vypouští se adjektivum *limited*. V tomto směru jsou zavádějící i namátkově vybrané (avšak nikoli ojedinělé) zápisy v obchodním rejstříku ČR: „*Ekoproduct Semice, akciová společnost (česky), Company Limited (anglicky), Aktiengesellschaft (německy), Societe An-*

nyne (francouzsky)“. ARES – registr ministerstva financí ČR nabízí další zápisy: „*TOP-AGENCY, akciová společnost TOP-AGENCY, Company Limited by Shares*“ anglicky, „*TOP-AGENCY, Aktiengesellschaft*“ německy, ale také „*KOMEXTHERM Praha, spol. s r. o. (Limited Company /Ltd./, Gesellschaft mit beschränkter Haftung /G.m.b.H/)*“, Praha“. Stojí-li rozdílnost anglických dodatků *a. s. a spol. s r. o.* na pouhé změně pořadí slov *Company* a *Limited*, je naplnění odlišující funkce dodatků sporné.

PRÁVNÍ ÚPRAVA PODNIKÁNÍ VE VELKÉ BRITÁNII

Než přikročím k popisu *Private Company*, bude vhodné uvést pár poznámek týkajících se britské obchodně-právní regulace. Z hlediska právní úpravy české je důležité si uvědomit, že ostrá hranice mezi soukromým a veřejným právem je anglickému právu cizí. Pro anglické právo je charakteristické, že se nedělí na odvětví řízená jednotným kodexem. Typickým je členění podle právních institucí. Obchodní právo je pojmem analytickým¹². Anglické právo pohltilo v 18. století *ley merchant*, resp. *lex mercatoria* a udělalo z něj právo, které se používá všeobecně¹³.

Při popisu odlišností mezi českou *Společností s ručením omezeným* a britskou *Private Company limited by shares* musíme začít u odlišností obchodního práva. I tak ovšem dojde ke zjednodušení, které bude stát na samé hranici únosnosti. Pomineme totiž důležité odlišnosti vlastnického, závazkového a procesního práva. Základní rozdíly českého a britského práva obchodních společností leží v oblasti právní subjektivity. České obchodní společnosti (veřejná obchodní společnost, komanditní společnost, společnost s ručením omezeným a dva typy akciové společnosti) jsou všechny právními osobami. Naproti tomu právnickou osobou není žádná z forem *Partnership* (partnerství). Právní subjektivitu¹⁴ mají tzv. *registered* (zapsané) společnosti.

⁶ Srov. Lutter, op. cit. s. 7.

⁷ *Shareholders* tedy doslova držitelé podílů, v této práci je použito zkratky *podílníci* a jde o párový pojem k pojmu *společníci* ve spol. s r. o.

⁸ K tomu například LUTTER, op. cit., ss. 16–17 a 176–182.

⁹ Významným motivem k přijetí této úpravy byly federální fiskální potřeby (stejně jako je tomu u Evropské společnosti s ručením omezeným). Tyto subjekty totiž mají odvádět daně tomu zákonodárci, podle jehož úpravy vznikly.

¹⁰ Tyto peripetie jsou ale běžné. Zkušený právní překladatel MICHAL TOMÁŠEK k tomu uvádí: „*pojem daný ve výchozím jazyce nemusí mít vždy odpovídající pojem v jazyce cílovém. A co je ještě daleko horší, že určitý pojem existuje v obou jazycích, ale neodráží stejné skutečnosti*“ TOMÁŠEK, MICHAL: *Překlad v právní praxi*, Praha, Linde, 1998, s. 129.

¹¹ Jak správně uvádí I. PELIKÁNOVÁ (PELIKÁNOVÁ, IRENA, KOBLIHA, IVAN: *Komentář k obchodnímu zákoníku*, Praha, Linde, 1995, s. 205). K. ELIÁŠ opakovaně uvádí vedle názvu *Limited Liability Company* také název *Limited Company*. (ELIÁŠ, KAREL: *Společnost s ručením omezeným*, Praha, Prospektum, 1997, s. 13 či ELIÁŠ, KAREL: *Kurs obchodního práva, Právnícké osoby jako podnikatelé*, 2. vyd., Praha C. H. Beck, 1998, s. 113).

¹² Srovnej KNAPP, VIKTOR: *Velké právní systémy: Úvod do srovnávací právní vědy*, Praha, C. H. Beck, 1996, s. 71, nebo KLOKOČKA, VLADIMÍR: *Ústavní systémy evropských států, srovnávací studie*, Praha, Linde, 1996, s. 77.

¹³ Srovnej DAVID, RENÉ: *Anglické právo*, Bratislava, Vydavateľstvo Slovenskej akadémie vied, 1972, s. 119.

¹⁴ Dalšími právními tituly zakládajícími subjektivitu jsou královský dekret (dává vzniknout tzv. „*Chartered Corporations*“) a výnos parlamentu („*Statutory Corporations*“ a „*Public Corporations*“ kde, na rozdíl od *Public Company*, zisk plyne zpět do společ-

PODNIKÁNÍ FYZICKÝCH OSOB

Ve Velké Británii existují následující nekorporativní podnikatelské subjekty. Osoba může podnikat jako *sole trader* a jednat zcela na vlastní účet a být vystavena neomezené odpovědnosti za své jednání.¹⁵ *Partnership* (partnerství, odpovídající přibližně sdružení fyzických osob) označované jako *firm*¹⁶ nabízí přijatelnou formu podnikání pro malou skupinu osob (nejvíce 20), v níž panuje důvěra ve spolehlivost (*trust & confidence*) partnerů. Partneři jsou společně a nerozdílně odpovědní bez omezení. To může odradit osoby, které chtějí investovat do podnikání bez aktivní účasti. U *Limited partnership*¹⁷ (partnerství s omezeným ručením) odpovídající přibližně naší komanditní společností je odpovědnost *sleeping*¹⁸, resp. *limited partners* omezena. Tato forma podnikání se však příliš nerozšířila.

COMPANY LAW

Company law upravuje právní status *Company*¹⁹, která je chápána jako zvláštní druh korporace (*corporation*)²⁰, známé již od středověku. Legislativně je tato oblast upravena zákony zvanými *Companies Act(s) (C.A.)*²¹, které jsou rozsáhlé a mají kazuistickou povahu. *Company law* reguluje společnosti zapiso-

vané Matrikářem společností – tzv. *registered companies*, což jsou jednotky vybavené právní subjektivitou, které vznikají jak ke komerčním, tak k nekomerčním účelům.

Mezi zapisované společnosti patří *Private Limited Company*, *Public Limited Company* a *Unlimited Company*. *Unlimited Company* je nejvíce podobná naší veřejné obchodní společnosti. Podílníci obou hlavních forem britských kapitálových společností, tedy *Private Limited Company* a *Public Limited Company*, mohou mít ručení omezeno do výše podílů (*limited by shares*) nebo méně často do výše poskytnutých garancí (*limited by guarantee*). Oba typy společností jsou upraveny do značné míry shodnými pravidly. Zvláštní je však skutečnost, že základní formou kapitálové společnosti je *Private Company*, a pro *Public companies* platí jiná, v mnoha ohledech přísnější pravidla²².

PUBLIC LIMITED COMPANY – PLC²³ [VEŘEJNÁ SPOLEČNOST]

Public Limited Company musí mít alespoň dva držitele podílů a je předmětem přísnější regulace než *Private Company* při splacení a udržování základního kapitálu, při rozdělování dividend, při poskytování půjček ředitelům a osobám, jež jsou s nimi spojeny

nosti). V tomto smyslu, pak můžeme za zvl. druh korporací, vzniklých na základě obecného veřejného výnosu (aktu) považovat „Registered Companies“ – tedy „Companies limited by Shares“, „Companies limited by Guarantee“ a „Unlimited Companies“ – viz SCHMITTHOFF, CLIVE, M., KAY, MAURICE, MORSE, GEOFFREY, K.: *Palmer's Company Law*, 22nd. ed., London, Stevens & Sons Ltd., 1976 s. 2.

¹⁵ Párovým českým pojmem je *živnostník, podnikající jako fyzická osoba*. *Sole trader* nemá povinnost vést jiné účetnictví než daňové a nemusí je podrobit auditu či veřejně zpřístupnit. Pokud nepodniká v poskytování služeb jako konzultace a poradenství, při nichž je pojištěn, riskuje ztrátu veškerého soukromého majetku viz Maitland-Walker, Julian: *Guide to European company laws*, London, Sweet & Maxwell, 1993, ss. 443–444.

¹⁶ *Companies Act 1985*, ss. 716–717. Tato forma podnikání byla poprvé umožněna na základě *Partnership Act*. Pro určité profese (právníci, účetní) byla povinnou formou podnikání. *Partnership* vzniká automaticky, bez dalších formalit. Pokud není uzavřena žádná dohoda partnerů, řídí se jejich práva a povinnosti *Partnership Act 1890*, který partnerství nazývá *firm*. Partneři jsou osobně odpovědní a podle Anglického práva není partnerství právnickou osobou (ve Skotsku ale právní subjektivitu má). Každý z partnerů je zástupcem ostatních a má právo jednat za *firm*. Vzájemné dohody partnerů o rozdělení kompetencí nemají vliv na vztahy mezi *firm* a třetími osobami. Srovnej: (Maitland-Walker, op., cit. str. 444–445.

¹⁷ Je vytvářeno a musí být registrováno podle *Limited Partnership Act 1907* (LPA 1907). Alespoň jeden z partnerů je *general partner* (český párový pojem je komplementář) a nese břemeno neomezené odpovědnosti za závazky společnosti. Avšak *general partner* může být i právnická osoba, ale to je ve VB poměrně neobvyklé. Tato forma podnikání je volena z daňových důvodů. *Limited partner* nesmí zasahovat do řízení společnosti a nesmí za ni jednat pod sankci uvalení neomezené odpovědnosti. Srovnej: Maitland-Walker, op. cit. str. 445–446. Ani *limited partnership* není přiznána samostatná subjektivita. Srovnej: SCHMITTHOFF, CLIVE, M., KAY, MAURICE, MORSE, GEOFFREY, K.: *Palmer's Company Law*, 22nd. ed., London, Stevens & Sons Ltd., 1976, ss. 2, 32 a zejm. 163.

¹⁸ Tichý partner. Die české právní terminologie je párovým pojmem spíše komanditista než tichý společník.

¹⁹ *Company* jako druh *corporation* má následující rysy: trvalou existenci bez ohledu na smrt podílníků či ředitelů; společnost vlastní svůj majetek, zájem podílníků je zprostředkován jejich podíly a věřitelé mají pohledávky za společností, nikoli za podílníky; *Company* může být žalována; může vytvářet tzv. *floating charge* (neinkasované zástavní břemeno); podílníci omezeně ručí za závazky do výše nesplacené nominální hodnoty svých podílů nebo do výše svých garancí.

²⁰ Tento právní pojem znamená něco jiného ve VB a něco jiného v USA!

²¹ Za název zákona se vždy připojuje rok přijetí. Následující písmeno s. značí sekci a odpovídá přibližně našemu paragrafu. Součástí zákona může být *Table*. Základní normou současného *Company law* je *Companies Act* z roku 1985, zkratka C. A. 1985. Pro *Private Company limited by shares* má mimořádný význam *Table A Companies Act 1985* obsahující její modelové stanovy.

²² Do roku 1981 tomu bylo přesně naopak. Základním typem společností byla *Public Company* a zvláštní pravidla platila pro *Private Company*. Zmíněný krok byl vynucen harmonizačním tlakem ze strany ES. Legislativa ES uvaluje na akciové společnosti přísná pravidla. Při tehdejšímu počtu britských *Public companies* by byl dopad na tamější podnikatelský sektor velmi tvrdý, a proto byl zvolen popsání postup, který zmírněná přísná pravidla uvalil na mnohem menší počet subjektů. Britská legislativa od té doby stanovila pro *Private companies* mnohé úlevy a bude zajímavé sledovat, kam až tento vývoj dospěje.

²³ MAITLAND-WALKER, JULIAN: *Guide to European company laws*, London, Sweet & Maxwell, 1993, s. 447.

a v požadavcích na obsah a zveřejňování účetnictví. Více je také omezena koupě a splacení svých vlastních podílů a širěji je stanovena povinnost oznámení zájmu na podílech a poskytování finanční pomoci při nabývání vlastních podílů.

Jestliže příslušná smlouva o sdružení (*memorandum of association*) uvádí, že jde o *Public Limited Company* (Veřejná společnost s omezeným ručením – je-li dále v textu je použit název *Veřejná společnost*, myslí se tím PLC), je společnost takto *Matrikářem společností* zapsána (a zmíněná slova, obvykle vyjádřená zkratkou PLC, musí být uvedena za názvem). Ostatní registrované společnosti jsou soukromými společnostmi *Private companies – PrCs*. Základním rozdílem mezi oběma typy společností je možnost veřejné obchodovatelnosti jejich podílů²⁴. Nutno však zmínit, že *Company law* nemá definici pojmu *public*. Zákonná vodítka omezení obchodovatelnosti změkčují. Je stanoveno, že nabídka nebo výzva nejsou považovány za veřejné, pokud jejich pravděpodobným výsledkem (přímým či nepřímým) není stav, kdy se podíly nebo dluhopisy stanou dostupnými pro úpis nebo prodej jiným osobám, než jsou osoby, kterým byla určena nabídka nebo výzva. Například stávající držitelé podílů a zaměstnanci společnosti spolu se svými rodinami nebo stávající poskytovatelé půjček nejsou považováni za veřejnost.

ROZDÍLY MEZI PRIVATE A PUBLIC LIMITED COMPANIES²⁵

- Veřejné společnosti musí mít alespoň dva ředitele, zatímco u soukromých stačí pouze jeden (C.A. 1985, sekce 282 (1));
- jediným rozhodnutím lze ustanovit všechny ředitele veřejné společnosti pouze tehdy, bylo-li to umožněno dřívějším jednomyslným rozhodnutím valné hromady (C.A. 1985, s. 292);
- zmocněnci (*proxies*) podílníků soukromé společnosti mají stejné právo účasti a hlasování a mohou promlouvat jako nepřítomní podílníci, které zastupují;
- účetní záznamy se uschovávají v případě soukromé společnosti 3 roky, zatímco v případě veřejné 6 let (C.A. 1985, sekce 222 (4));
- termíny pro předložení a dodání účetnictví *Matrikáři* jsou v případě soukromé společnosti 10 měsíců a v případě veřejné společnosti 7 měsíců po skončení účetního období;
- *tajemník (secretary)* veřejné společnosti musí mít náležitou odbornou kvalifikaci (sekce 286);
- smlouva o sdružení může v případě soukromé společnosti vyloučit některá předkupní práva (C.A. 1985 sekce 89–91);
- pouze na veřejné společnosti se aplikují striktní pravidla pro zaplacení podílů splacených nepeněžní formou (*datio in solutum*) (C.A. 1985, sekce 99 an.);
- jen pro veřejné společnosti platí povinnost svolat mimořádnou valnou hromadu v případě vážných ztrát základního kapitálu (sekce 142);
- pouze pro veřejné společnosti platí pravidla pro nakládání s vlastními podíly drženými samotnou společností (C.A. 1985, sekce 150);
- pouze pro veřejné společnosti platí pravidla omezující společnosti v uvalení právního břemene („*charges and liens*“) na její podíly (C.A. 1985, sekce 150);
- rovněž pravidla omezující výplatu dividend se vztahují pouze na veřejné společnosti: dividendy mohou být vypláceny pouze tak, aby nebyla zmenšena čistá aktiva pod úroveň vyžádaného podílového kapitálu a nerozdělitelných rezerv, (sekce 264);
- ředitelé soukromé společnosti podléhají v případě finančních vztahů k vlastní společnosti méně omezením a nemají tak rozsáhlou povinnost informační otevřenosti (C.A. 1985, s. 30 an.);
- veřejné společnosti registrované poprvé musí získat období živnostenského oprávnění před tím, než začnou podnikat nebo si *vypůjčovat*;
- soukromá společnost může kupovat nebo splácet své vlastní podíly a snižovat tak základní kapitál (C.A. 1985, sekce 171 an.);
- soukromá společnost může poskytnout finanční záruku na koupi svých vlastních podílů (C.A. 1985, sekce 155 an.);
- soukromé společnosti nepodléhají povinnosti informovat o své účasti na příspěvcích na podílech dle části VI. zákona;
- úprava platná pro soukromé společnosti byla dle C.A. 1989 sekce 113 a 116 rozvolněna např. tím, že byl dovolen písemný způsob přijímání rozhodnutí valných hromad, zmírněna byla i povinnost předkládat účetnictví před valnou hromadu a povinnost pořádání výročních valných hromad byla liberalizována zkrácením doby pro upozornění na konání setkání. PrC byla také zbavena nutnosti každoročního znovuzustanovování auditorů;
- soukromá společnost může být založena jediným podílníkem.

²⁴ Veřejná společnost s omezeným ručením (PLC) nemusí být nezbytně společností s veřejně obchodovatelnými podíly (tj. „*quoted*“ [kótovanou] společností). Existují určité veřejné společnosti, které nejsou zapsány na seznamu Londýnské burzy cenných papírů. Avšak společnosti, jejichž podíly jsou kótovány na burze cenných papírů, musí nevyhnutelně být veřejnými společnostmi.

²⁵ Srovnej BOURNE, NICHOLAS: *Essential Company law*, London, Cavendish Publishing Limited, 1994, 4–5.

PRIVATE COMPANY LIMITED BY SHARES – PrC

Private Company limited by shares (Soukromá společnost s omezeným ručením – „soukromá společnost“) ²⁶ je společností zapsanou podle *Companies Act*, která není veřejnou společností. Jak už bylo řečeno, klíčový rozdíl spočívá v možnosti veřejně nabízet podíly nebo dluhopisy společnosti. Nevýhodou soukromé společnosti je zákaz přístupu na kapitálový trh, který je formulován ve 170. sekci *Financial Services Act 1986*.

Private Company limited by shares (název se běžně zkracuje na *Private Company*) je právnickou osobou vytvořenou jednou či více osobami (horní mez není stanovena) za účelem dosahování podnikatelského, ale i nepodnikatelského cíle. Podílníci (*shareholders*) odpovídají za závazky společnosti do výše nesplaceného podílu, který jim byl přidělen. Na řízení společnosti se tyto podílníci účastní především formou hlasování o přijetí usnesení na valné hromadě. Jinak jsou jejich pravomoci přímo zasahovat do výkonu funkce ředitelů omezeny. Osoba se může stát podílníkem ²⁷ tak, že podepíše *memorandum of association* (a má alespoň jeden podíl) nebo pokud má alespoň jeden podíl, který na ni byl řádně převeden od stávajícího podílníka.

ZALOŽENÍ SPOLEČNOSTI ²⁸

Společnost dosáhne právní subjektivity, je-li zaregistrována *Matrikářem společností* (*Registrar of Companies* – šéf rejstříku společností *Companies registry*). Jde o vládního úředníka, který odpovídá za registraci obchodních společností a vedení zápisů o nich ²⁹, je muž musí být předloženo *Memorandum of association* (smlouva o sdružení). S *memorandem* mohou být předloženy *Articles of association* (stanovy společnosti). K žádosti o zapsání musí být připojen údaj o registrované kanceláři společnosti, dále jména prvních ředitelů a tajemníka, společně s výslovným prohlášením o splnění zákonných požadavků. *Matrikář společností* musí ověřit, zda byly splněny zákonné požadav-

ky. Poté vydá *Certificate of incorporation*, ve kterém se uvádí, že společnost platně vznikla a že jde o *Private Limited Company*. Certifikát je nevyvratitelným důkazem shody se zákonnými ustanoveními a formulacemi v nich uvedenými. Soud však může tyto údaje přezkoumat ³⁰.

Memorandum of association uvádí základní údaje vyžadované zákonem pro vznik společnosti a pro její další činnost. Jde o název, sídlo, registrovanou kancelář a předmět činnosti společnosti. *Memorandum* musí také obsahovat formulaci o tom, že je ručení omezeno a musí být specifikována původní struktura podílů. Pro *Private Company* není stanoveno žádné minimum základního kapitálu a vklady mohou být splaceny i v nepeněžní formě. Každá z osob podepisujících *memorandum* musí mít alespoň jeden podíl a u každého jména musí být uveden počet upsaných podílů. Jedním z nejdůležitějších údajů *memoranda* je *object clause* definující povahu a rozsah činnosti, kterou může společnost provádět ³¹. *Memorandum* má vyšší postavení než *Articles* a může být změněno jen v určitých omezených případech.

Za název společnosti uvedený v *memorandu* musí být připojeno slovo identifikující příslušný typ společnosti. V případě soukromé společnosti musí být takto uvedeno slovo *limited* (v případě veřejné společnosti musí název společnosti následovat slova *Public Limited Company* ³²). Zákonné dodatky mohou být zkráceny užitím zkratk *Ltd.* a *PLC*. Společnost může být během 12 měsíců po registraci požádána o změnu názvu, pokud je zvolený název příliš podobný s názvem již existujícím. Rovněž nemůže být akceptováno jméno, které je hrubé, nebo jehož užíváním by mohlo dojít ke spáchání trestného deliktu. Další omezení užívání jména se váží na situaci, kdy společnost vstupuje do likvidace z důvodu insolvence. I tento údaj musí být za jménem uváděn ³³.

Articles of Association obsahují regulaci způsobu, jímž bude společnost dosahovat svých cílů a specifikují podmínky spojení podílníků. Vždy je obtížné popisovat obecně obsah dokumentů vymezených dispozitivní úpravou. Přesto však lze říci, že *articles* budou v principu upravovat následující oblasti vnitřního

²⁶ Srovnej MAITLAND-WALKER, J.: *Guide to European company laws*, London, Sweet & Maxwell, 1993, s. 448.

²⁷ ROSE, FRANCIS, D.: *Company Law nutshells*, 3rd ed., London, Sweet and Maxwell, 1995, s. 18.

²⁸ Rose, op. cit., ss. 2–3. THOMAS, RICHARD, L., (ed.): *Company Law in Europe*, London, Butterworths, 1992, ss. 2–3.

²⁹ ADAM, J. H.: *Anglicko-český ekonomický slovník*, Praha, Leda, 1995, s. 496.

³⁰ Společnost může být také z rejstříku vyškrtána vznikla-li pro vykonávání předmětu činnosti, který je v rozporu s dobrými mravy.

³¹ MAITLAND-WALKER, JULIAN: *Guide to European company laws*, London, Sweet & Maxwell, 1993, ss. 448–450. Poté, co bylo umožněno zapisovat *obecnou obchodní společnost*, ztratil předmět činnosti na své důležitosti.

³² Pokud je společnost registrována ve Walesu jsou ekvivalenty těchto termínů slova *cyfyngedig* a *cwmni cyfyngedig cyhoeddus* a zkratky *cyf* a *ccc*.

³³ V případě užívání určitých slov a výrazů existuje mnoho zákonných omezení (Zejména na základě *Business Names Act 1985* a *Company Business Names Regulations 1981, 1992*.) Omezeno je použití názvů, které mají význam ve spojení s Korunou, s povoláním nebo konkrétním druhem obchodu, nebo které mohou být jinak zavádějící. Jde například o názvy jako *apothecary* (lékárník), *assurance* (pojištění), *Building Society* (stavební družstvo), *Chartered* (královskou chartou založená), *English, European, international, royal, stock exchange* (burza cenných papírů), *Trade Union* (odborní), *trust* nebo *Windsor* (jméno panovnického rodu). Pro zapsání je také nezpůsobitelný název, který již byl dříve zapsán v seznamu jmen vedeném *Matrikářem společností*.

uspořádání společnosti: podílový kapitál, práva a povinnosti spojená s podíly; změny základního kapitálu, vydávání, převod a přechod podílů; průběh setkání držitelů podílů a výkon hlasovacích práv; ustanovování a výměnu ředitelů; průběh schůze ředitelů, výkon ředitelských pravomocí a odměnu, výdaje a ostatní majetkové zájmy. *Articles* také často obsahují ustanovení o úschově zápisů a oznámení, rozdělení aktiv v případě zániku, přiznání a výplatu dividend, zacházení s rezervami a ustanovení o kapitalizaci zisku. Pokud nejsou *articles* předloženy, platí jako stanovy příslušná část *Companies Act 1985* – tzv. *Table A*. Je pochopitelné, že společnosti obvykle přebírají modelovou úpravu s modifikacemi a výhradami³⁴.

Registrovanou kancelář musí mít každá společnost. A to v každém okamžiku své existence, aby jí mohla být adresována všechna sdělení a upozornění. Společnost má povinnost v registrované kanceláři uchovávat a učinit přístupnými pro kontrolu všechny rejstříky, seznamy a ostatní dokumenty společnosti. Má rovněž povinnost zobrazovat čitelně adresu registrované kanceláře, místo registrace a číslo společnosti v každém dokumentu, na veškeré obchodní korespondenci a formulářích.

ZÁKLADNÍ KAPITÁL

Základní kapitál *Private Company* má poněkud zvláštní povahu³⁵. Britské právo rozlišuje nominální kapitál (*nominal capital*) zapsaný v *memorandu*. Jde o finanční sumu, na kterou je společnost oprávněna svůj kapitál celkově navýšit. Přičemž tento kapitál může zahrnovat vydaný kapitál (*issued share capital*)³⁶ a nevydaný kapitál (*unissued capital*). Splacený kapitál (*paid up resp. paid in capital*) představuje sumu peněz přijatých proti vydaným podílům a nesplacený kapitál, na který nebyla vydána výzva ke splacení (*uncalled capital*) představuje finanční sumu, kterou podílník dluží. Když společnost vstupuje do likvida-

ce, má k dispozici sumu tohoto nesplaceného kapitálu. Proto je nazýván rezervním kapitálem (*reserve capital*).

Zmiňovanou zvláštností je právě nevydaný (*unissued*) kapitál, který umožňuje navyšovat základní kapitál bez změny *memoranda*³⁷. Oprávnění k takové změně základního kapitálu může být obsaženo v *articles*. Pokud tomu tak je, může společnost navýšit základní kapitál o potřebnou sumu, která je samozřejmě limitována výší nominálního kapitálu. Toto zmocnění musí být provedeno valnou hromadou společnosti a *articles* mohou určit, zda musí být rozhodnuto nadpoloviční nebo kvalifikovanou třetí čtvrtinovou většinou hlasů. Nominální kapitál zapsaný v *memorandu* představuje pouze *autorizovanou* výši kapitálu. Základní kapitál může být pružně navyšován. Stručně shrnut: ekvivalentem našeho pojmu *základní kapitál* je pojem *issued capital*³⁸ – vydaný kapitál. Tento *základní kapitál* lze navyšovat do výše *nominálního kapitálu*.

Připomeňme dále, že pro *Private Company* není stanoveno žádné minimum základního kapitálu³⁹. Není bráněno možnosti složení kapitálu ve více měnách. Základní kapitál může být vyplacen držitelům podílů s přivolením soudu nebo pokud společnost splatí či koupí vlastní podíly. To je jediná cesta snížení základního kapitálu⁴⁰. Dodejme jen, že v rámci změn základního kapitálu je obecně společnost umožněno zvláštními procedurami spojit či rozdělit základní kapitál, převést podíly na akcie a zrušit nevydané podíly.

PODÍLY A JEJICH DRŽITELÉ⁴¹

Povahu samotného podílu⁴² a práva s ním spojená detailně upravují *articles of association*. Podíly se dělí do tříd na základě odlišných práv na dividendy, na podíl z přebytku aktiv a možnosti hlasovat na valné hromadě. Podíly musí mít stanovenou nominální nebo-li jmenovitou *par* hodnotu. Mohou být plně splaceny, částečně splaceny nebo nemusí být splaceny vů-

³⁴ Zakládací dokumenty veřejné společnosti se musí v nejvyšší možné míře řídit formou předepsanou zákonem. Podílový kapitál nesmí být menší než autorizované minimum. Veřejné společnosti kótované na Londýnské burze mají tendenci vyloučit celou *Table A* a přijmout rozsáhlé *Articles*. K přijetí obsáhlých stanov také dochází v případě, že jde o společnost ovládanou jinou zahraniční společností, nebo u společnosti s mnoha držiteli podílů, jež nesídlí ve Velké Británii (tzv. nerezidenti). Nerezidenti pochopitelně upřednostňují *Articles* vydané ve formě jednoho dokumentu spíše než text s odkazy na *Table A*. Ovládané skupiny společností často mají krátké *Articles* sloužící k souladu s výkonem správy ze strany mateřské společnosti.

³⁵ ROSE, FRANCIS, D.: *Company Law nutshells*, 3rd ed., London, Sweet and Maxwell, 1995, s. 14.

³⁶ Tj. souhrn podílů aktuálně vydaných. Někteří autoři používají označení upsaný, tj. *subscribed*, kapitál.

³⁷ Pokud je to uvedeno v *articles* viz LUTTER, MARCUS: *Limited Liability Companies and Private Companies*. In: *International Encyclopedia of Comparative Law*, volume XIII. Business and Private Organization, chapter 2, Tübingen, J.C.B. Mohr (Paul Siebeck) 1998, s.158.

³⁸ Synonymickým výrazem je *subscribed capital*, tj. upsaný kapitál.

³⁹ Naproti tomu současným minimem kapitálu *veřejné společnosti* je 50.000,- liber, z nichž 12.500,- musí být plně splaceno. Pro *veřejné společnosti* platí i přísnější regulace týkající se nepeněžních vkladů.

⁴⁰ MAITLAND-WALKER, JULIAN: *Guide to European company laws*, London, Sweet & Maxwell, 1993, s. 455. To platí pro *Private Company*. Pokud čistá aktiva *Public Company* klesnou pod 50 % vyžádaného podílového kapitálu, ředitelé musí svolat *mimořádnou valnou hromadu*.

⁴¹ *Shareholders*, tedy doslova držitelé podílů. V textu je používána zkratka podílníci.

⁴² MAITLAND-WALKER, op. cit., ss. 452-456.

bec. Samozřejmě pokud podíly nejsou plně splaceny, zůstává zachována povinnost držitele podílu splatit jeho nominální hodnotu v případě požádání nebo v případě likvidace. Vznik účasti je spojen s upsáním podílu a vzniká doručením *share certificate* – potvrzení o podílu. Podíl také může být na nového podílníka převeden podílníkem stávajícím. Dalším důvodem zániku účasti může být smrt podílníka a pochopitelně likvidace společnosti. Zvláštním způsobem zániku podílnictví je nucené vykoupení podílu společností, kterého se může podílník v určitých případech domáhat u soudu.

V *articles* musí být stanoveno, jakou měrou se různé třídy podílovců na rozdělování zisku a zda je distribuce prováděna cestou dividend nebo jinak. Zákonná omezení navíc upravují možnost přeměny práv podílových tříd, v zájmu ochrany nabytých práv. Typickými třídami podílů jsou⁴³ *běžné podíly* (tvoří základní třídu podílů) *preferované podíly* (přednostní právo na dividendy je vyváženo omezením hlasovacího práva) *podíly bez hlasovacích práv* (umožňují navýšení kapitálu bez rozředení hlasovacích práv stávajících podílníků), *umoitelné podíly* (preferované podíly, které jsou umoitelné dobrovolně nebo vynuceně v určitých předem definovaných situacích), *převoditelné podíly* (preferované podíly jež jsou za určité situace převoditelné na běžné), *pozdržené podíly* (s nimi spojená práva nastupují až po uspokojení držitelů běžných podílů – jsou užívány jako nástroj vyplacení managementu, je-li dosaženo určité výše zisku).

Ředitelům může valná hromada udělit pravomoc vydat nově vytvořené nebo dosud nevydané podíly. Zmocnění k tomuto kroku musí uvádět maximální sumu podílů, které mohou ředitelé vydat a musí také uvádět datum, k němuž zmocnění vyprší. Maximální lhůta je obvykle pětiletá, i když soukromé společnosti se mohou tomuto omezení vyhnout. Společnost nemůže vydat podíly proti hotovosti bez toho, že by je nejprve nabídla stávajícím podílníkům v poměru k jejich podílům. Tato zákonná předkupní práva však mohou být vyloučena nebo modifikována.

Základní povinností podílníka je splatit vklad je-li to vyžádáno, nebo dojde-li k likvidaci společnosti. Držitel podílu má právo na čerpání zisku formou dividendy. Významná práva podílníků jsou spojena s účastí na valné hromadě společnosti. Podílník má především právo účasti na valné hromadě, právo na pronesení slova, právo na podávání návrhů a právo na hlasová-

ní. Určené skupiny podílníků mají právo svolat valnou hromadu a také platí, že podílník může v určitých případech žádat společnost o odkoupení svého podílu. Za určité situace podílník rovněž může podat žalobu jménem společnosti. Silným nástrojem v ruce podílníka je možnost požádat soud o vyhlášení likvidace na spravedlivém základě (*just and equitable ground*)⁴⁴.

VNITŘNÍ STRUKTURA SPOLEČNOSTI

Vnitřní struktura společnosti je tvořena *valnou hromadou* jakožto nejvyšším orgánem společnosti a *správní radou*. Správní rada se skládá z *ředitelů* a rozhoduje v každodenních záležitostech (její faktický vliv na chod společnosti je vyšší než u valné hromady). Důležitým orgánem společnosti je *tajemník*, který je administrativní hlavou společnosti. *Tajemník* odpovídá za plnění zákonem uložených požadavků, komunikuje s *Matrikářem společnosti* a pečuje o správní agendu společnosti. Další rozdělení funkcí při řízení a správě společnosti je zcela na vůli podílníků společnosti. Britské právo nemá tradici dozorčích rad.

Správní rada – „*Board of directors*“⁴⁵ je tvořena řediteli. Zákony blíže neupřesňují její vnitřní uspořádání, pravidelně však jeden ředitel zastává pozici *managing director* a vystupuje jako exekutivní hlava společnosti. *Private Company* může mít jednoho ředitele pouze tehdy, pokud není současně tajemníkem společnosti. Správní rada je v běžných záležitostech nejvyšším orgánem společnosti. Ředitel je funkcionářem společnosti (ale nikoli nezbytně jejím zaměstnancem). Může být zařazen jako úřadující či neúřadující ředitel a může pracovat na plný nebo částečný úvazek. Britské prameny považují za důležitý termín *stínový ředitel (shadow director)*. Jde o osobu, podle jejichž nařízení a instrukcí ředitelé společnosti obvykle jednají⁴⁶. Mnoho zákonných ustanovení dotýkajících se ředitelů se také aplikuje na stínové ředitele⁴⁷.

Ředitel musí při výkonu svých pravomocí jednat v dobré víře a poctivě a z hlediska nejlepšího zájmu společnosti. Nesmí užívat majetek společnosti nebo informace získané během své činnosti pro svůj osobní prospěch. Podle *Common law* musí ředitel uplatňovat přiměřené znalosti a péči při výkonu svých povinností. Ředitelé jsou také odpovědní za výkon zákonných povinností⁴⁸, jejichž porušování může vést k uložení pokuty, nebo ke ztrátě schopnosti vykonávat funkci

⁴³ Je pochopitelně nemožné popsat a zatřídit všechny typy podílů ve společnosti, které jsou reálně používány. THOMAS, RICHARD, L., (ed.): *Company Law in Europe*, London, Butterworths, 1992, ss. 45–46.

⁴⁴ ROSE, FRANCIS, D.: *Company Law nutshells*, 3rd ed., London, Sweet and Maxwell, 1995, s. 91.

⁴⁵ MAITLAND-WALKER, JULIAN: *Guide to European company laws*, London, Sweet & Maxwell, 1993, ss. 456–461.

⁴⁶ Existence těchto vztahů je spíše záležitostí faktickou než právní.

⁴⁷ Ustanovení § 66, odst. 6, § 66a odst. 2 a § 66c našeho obchodního zákoníku již pamatují na existenci takových osob.

⁴⁸ Vedení náležitých účetnictví, výročních účetních zpráv, uchovávání rejstříku podílníků, ředitelů a tajemníků, hypoték a zástav, rejstříku držitelů dlužních úpisů a rejstříků zájmů ředitelů. Všechny tyto knihy musí být přístupné k nahlédnutí.

(*disqualification*).⁴⁹ Okruh titulů, na základě kterých může být na ředitele uvaleno břímě osobní odpovědnosti za civilní a trestní delikty je potenciálně velmi široký⁵⁰. Zvláštní postavení mají tzv. *sledované operace mezi řediteli a společností*⁵¹. Účelem je zabránit nežádoucímu konfliktu zájmů mezi řediteli a společností. Omezení se projevují v oblastech půjček od společnosti, smluv na služby poskytované ředitelem, zásadních majetkových transakcí, zájmu⁵² na smlouvách, a zájmu na podílech nebo dluhopisech. Kromě toho mají ředitelé povinnost upozornit společnost na jakýkoli zájem, který mohou mít oni nebo určité s nimi spojené osoby na podílech a dluhopisech.

Tajemník (*secretary*)⁵³ musí mít každá společnost. Mezi povinnostmi tajemníka jako nejvyššího administrativního činitele společnosti patří svolávání setkání orgánů společnosti, vyhotovování protokolů z těchto setkání, úschova zákonem požadovaných evidenčních knih a jejich obnova, zaslání účetních záznamů, zpráv, prohlášení a jiných údajů *Matrikáři společnosti*. Stejně jako ředitel je tajemník zavázán společnostíi fiduciární povinností, povinností řádné péče a řádného užívání vědomostí. Na *tajemníka* je také často delegována pravomoc zavazovat společnost v obchodních záležitostech. Za porušení ustanovení *Companies act* je *tajemník* odpovědný společně a nerozdílně s řediteli.

Valná hromada⁵⁴ je tvořena setkáním držitelů podílů má dvě základní formy. Jde o *výroční valné hromady* (*Annual General Meetings AGMs*) a *mimořádné valné hromady* (*Extraordinary General Meetings „EGMs“*). Pravidla upravující průběh valných hromad jsou z velké části shodná. Liší se jen délkou lhůty pro povinné oznámení jejich konání. Všichni podílníci mají právo účasti a hlasování na valné hromadě, ledaže drží (pouze) podíly třídy se kterou není spojeno právo účasti. Setkání věřitelů a držitelů dlužných úpisů je regulováno v zásadě obdobně. *Private Company* se může usnést, že upustí od konání *výroční valné hromady*. Mimořádné valné hromady jsou svolávány, kdykoli je to nezbytné⁵⁵. Společnost může na valné hroma-

dě rozhodovat⁵⁶ pouze prostřednictvím přijímání vyjmenovaných typů usnesení, které se liší požadovaným kvórem (*běžné usnesení – ordinary resolution* – prostá většina, *mimořádné usnesení – extraordinary resolution a zvláštní usnesení – special resolution* – 3/4 většina). *Private companies* nedávno získaly právo vyloučit tzv. *volebním usnesením* (*elective resolution*) valné hromady některá zákonná ustanovení. Podle tohoto režimu mohou upustit od svolávání výročních valných hromad a ročního předkládání účetnictví a zpráv. *Soukromé společnosti* mohou také namísto svolávání valných hromad přijímat určitá rozhodnutí písemně přijímaným usnesením, které musí být podepsáno všemi podílčníky⁵⁷.

Valná hromada nemůže řádně jednat, není-li přítomno příslušné kvórum podílníků (dispozitivně tvoří kvórum jeden podílník). Mohou být předloženy i doplňovací návrhy, ale závažný doplňovací návrh není možné navrhnout *zvláštním, mimořádným* nebo *volebním usnesením* a obsah doplňků běžných usnesení je limitován. Pokud nikdo nepožádá o vytvoření *poolu* (skupiny), je hlasování o usneseních provedeno zvednutím rukou, kdy každý podílník osobně zastupuje jeden hlas (bez ohledu na to, kolik drží podílů) a zmocněnci nejsou oprávněni hlasovat, ledaže *articles* stanoví něco jiného⁵⁸. Každých pět hlasujících podílníků nebo každý podílník s 10% hlasovacích práv nebo jakýkoli podílník s 10% splaceného hlasovacího kapitálu je oprávněn žádat hlasování v *poolu* (skupině). V poolovém hlasování jsou hlasy sčítány podle počtu hlasovacích práv, ne podle počtu podílníků.

ZÁKLADNÍ ROZDÍLY MEZI PRIVATE COMPANY LIMITED BY SHARES A SPOLEČNOSTÍ S RUČENÍM OMEZENÝM

Pro přehlednost jsou základní odlišnosti uvedeny v tabulce:

⁴⁹ *Company Directors Disqualification Act 1986*, se komplexně zabývá vymezením způsobilosti těchto osob.

⁵⁰ Může se objevit v souvislostech se zneužitím pravomocí, porušením uložených povinností, odpovědností vůči podílčím a investorům.

⁵¹ Pozoruhodné je, že zákonodárce nešel cestou zákazu, ale raději zde stanovil informační povinnost.

⁵² Zájmy jsou definovány jako výnosové nebo bezvýnosové držby, podílové opce a obdobná práva.

⁵³ THOMAS, RICHARD, L., (ed.): *Company Law in Europe*, London, Butterworths, 1992, s. 118. První *tajemník* je ustanoven osobami, které podepsaly *memorandum*. Další tajemník je ustanovován správní radou. *Tajemník* musí souhlasit se svým jmenováním a podepsané prohlášení o souhlasu se jmenováním musí být evidováno *Matrikářem společnosti*.

⁵⁴ MAITLAND-WALKER, JULIAN: *Guide to European company laws*, London, Sweet & Maxwell, 1993, ss. 461-464.

⁵⁵ Všechna setkání, která nejsou *výroční valnou hromadou*, jsou *mimořádnou valnou hromadou*.

⁵⁶ Protokoly o všech rozhodnutích učiněných valnou hromadou musí být uschovány v registrované kanceláři a musí být přístupné podílčím k nahlédnutí. Kopie určitých usnesení musí být zaslány *Matrikáři* do patnácti dnů poté, co byla usnesení přijata.

⁵⁷ Písemně přijímaná usnesení nemohou být použita při výměně ředitele či auditora.

⁵⁸ Což se pravidelně děje ve prospěch jejich práva hlasovat.

Tabulka: Hlavní rozdíly mezi Private Company limited by shares
a společností s ručením omezeným

Znak	Společnost s ručením omezeným	Private Company limited by Shares	
Dozorčí rada	Fakultativně vzniká.	Nevzniká.	
Legislativně technické řešení	Základním typem kapitálové společnosti je a. s.	Jde o základní typ kapitálové společnosti.	
Ověření účetnictví	Stanoveno spíše na ochranu třetích osob a volba auditora není podrobněji obchodním zákoníkem upravena.	Auditora volí valná hromada a auditor je osobou, která významně chrání zájmy držitelů podílů.	
Podíl	Dělitelnost	Podíl je dělitelný.	Podíl je nedělitelný.
	Klasifikace	Podíl má v zásadě jednotnou povahu.	Děleny podobně jako akcie do tříd.
	Počet na 1 podílníka	Jeden.	Neomezen.
	Převoditelnost	Silně omezena.	Převoditelnost je volná a i definice neveřejné nabídky je liberální.
	Smluvní nabývání společností	Zakázáno.	Za určitých podmínek povoleno.
Podílníci/společníci – maximální počet	50.	Nestanoven.	
Postavení managementu	Slabší než společníků.	Fakticky silnější než podílníci.	
Ručení společníků/podílníků	Do výše svého nesplaceného vkladu a společně a nerozdílně s ostatními do výše nesplaceného základního kapitálu.	Jen na požádání v případě likvidace do výše upsaného a dosud nesplaceného vkladu.	
Statutární orgány	Jednatel(é).	Ředitel(é) (boards of directors) a tajemník (secretary).	
Statutární orgány – minimální počet	1 jednatel.	1 ředitel a 1 tajemník.	
Statutární orgány společnosti – střet zájmů	Taxativní výčet zákazu činnosti, který může zahrnout i společníky.	Široká oznamovací a evidenční povinnost zájmu ředitelů na smlouvách, transakcích a cenných papírech.	
Vklad – časový limit pro upsání celé výše	5 let.	Nestanoven.	
Základní kapitál – minimum	200 000,- Kč.	Nestanoveno.	
Základní kapitál – připuštění difference přidělený: zapsaný	Nesmí být.	Celková suma přiděleného kapitálu může být nižší než nominální kapitál uvedený v memorandu.	

ZÁNİK SPOLEČNOSTI A ZVLÁŠTNÍ REŽIMY SPRÁVY⁵⁹

Režim zániku je upraven společně pro všechny typy společností⁶⁰. Rozlišuje se mezi likvidací (*liquidation*) nucenou a dobrovolnou. Kromě běžných důvodů může být příčinou likvidace i to, že společnost nenese podílníkovi dostatečný zisk. Po vypořádání nároků⁶¹ následuje rozpuštění společnosti (*dissolution*)⁶².

Právo Spojeného království upravuje i zvláštní režimy správy společností, které nastupují v případě potíží s uspokojením závazků společnosti. Jde o různé typy smírů (*compromises*) a narovnání (*arrangements*), které řeší stíet různých nároků⁶³. Upraven je samozřejmě i režim konkursu (*administration*)⁶⁴. V této souvislosti stojí za zmínku pravidla pro vyhlášení konkursu. Soud musí zvážit, zda vydáním příkazu může být dosaženo alespoň jednoho z těchto cílů: přežití celku nebo části společnosti, dojde k odsouhlasení narovnání nebo bude dosaženo výhodnější realizace aktiv společnosti ve srovnání s její likvidací⁶⁵. Toto ustanovení podtrhuje hlavní účel konkursu, jímž není zánik společnosti. Ochrana před věřiteli má zajistit přežití životaschopných částí obchodní společnosti a upřednostnit tak cíle dlouhodobé⁶⁶ před krátkodobými a partikulárními⁶⁷. Od konkursu je třeba odlišovat zvláštní typ inkasní správy zvaný *receivership*. Jde o nástroj sloužící prvotně k vynucení plnění závazků z dlužních úpisů (*debentures*). Držitelé dlužních úpisů mohou (v případě prodlení) zajistit dodržování podmínek, za nichž byly dlužní úpisy vydány, podáním žádosti o ustavení *receivera*⁶⁸. *Receiveri* přebírají řízení společnosti a mohou nakládat s jejím majetkem. V mnou studovaných materiálech nebylo nikde uvedeno, že by tento režim nezvratně vedl k zániku společnosti a proto se domnívám, že po splnění vynucovaného závazku může společnost dále existovat.

SHRNUTÍ

Krátká návštěva v *Company law* končí a zbývá jen shrnout některé zajímavé a inspirativní prvky. Srovnávání mezi kontinentálním a anglosaským právem je vždy obtížné. To nás však nesmí odrazovat. Právní řády USA a VB už mnoho desetiletí reagují na podnikatelský život vyspělých tržních ekonomik, včetně jeho excesů. V legislativních a soudních výstupech, které jsou výsledkem často dlouhé cesty úspěchů a omylů je uloženo bohatství myšlenkové práce, z něhož stojí za to těžit. Je jasné, že jemně předivno právní úpravy každého státu je výsledkem dlouhého vývoje a proto je těžké jednotlivé prvky přesazovat. Vždy však lze hledat cestu, jak se alespoň v něčem poučit.

Abych byl konkrétní. Když jsem studoval výčet sledovaných operací mezi řediteli a společností (zájem na smlouvách, půjčkách, etc.) uvědomil jsem si, že mám před sebou seznam praktik, který je u nás používán k přelévání majetku ze společností k jejich managementu. A dále: příručky britského obchodního práva se vyznačují neustálým ohledem na realie podnikatelského života⁶⁹. Tak se např. dostává stejné pozornosti, jak podnikání tak půjčkám. Z hlediska práva jde o odlišné věci, ale možnost poškození majetkových vztahů společnosti si vyžaduje stejnou míru pozornosti. Pokud se v britských učebnicích dočteme, že v obchodním rejstříku zapsaní majitelé podílů jsou jen pověřenci faktických majitelů, mělo by nás to přimět k úvaze, zda při pokračování v nastoupeném (a potřebném) trendu k širší veřejné přístupnosti různých rejstříků nevznikne stejný stav i u nás. Pojem stínový ředitel vznikl díky pragmatickému typu uvažování. Pokud právo jeho existenci výslovně nepředvidá, neznamená to, že taková osoba neexistuje a že není třeba upravit příslušné definice tak, aby v určitých případech mohly být účinně chráněny oprávněné nároky. Inspirací v oblasti řeše-

⁵⁹ ROSE, FRANCIS, D.: *Company Law nutshells, 3rd ed.*, London, Sweet and Maxwell, 1995, ss. 91-97, BOURNE, NICHOLAS: *Essential Company law*, London, Cavendish Publishing Limited, 1994, 110-115. THOMAS, RICHARD, L., (ed.): *Company Law in Europe*, London, Butterworths, 1992, ss. 275-293.

⁶⁰ Základní normou v této oblasti je Insolvency Act 1986.

⁶¹ Fiskální nároky mají prioritu jen pokud nejsou starší než 12 měsíců.

⁶² Nicméně platí, že ve lhůtě dvou let může být soudem umožněno dokončení neuzavřených záležitostí týkajících se společnosti, například z důvodu neukončených řízení na nichž se podílí společnost.

⁶³ V případě *compromises* jde v zásadě o spory mezi podílníky a v případě *arrangements* jde o nároky věřitelů.

⁶⁴ THOMAS, RICHARD, L., (ed.): *Company Law in Europe*, London, Butterworths, 1992, ss. 275-277. nebo BOURNE, NICHOLAS: *Essential Company law*, London, Cavendish Publishing Limited, 1994, 120-121.

⁶⁵ Což je pojetí širší, než zamítnutí konkursu pro nedostatek majetku.

⁶⁶ Produktivní funkce a vliv na zaměstnanost.

⁶⁷ Uspokojit pohledávky tím, že se podnik, bez ohledu na ziskovost fungujících částí „rozebere na součástky“, které se odděleně rozprodají.

⁶⁸ Možnost ustavení *receivera* je často výslovně uvedena na dlužním úpisu, ale *receiver* může být jmenován také na základě inherentního oprávnění soudu nebo na základě oprávnění vyplývajícího z povahy věci. Rozdíly mezi různými druhy *receivership* vyplývají z rozlišování mezi různými typy zástav, tzv. *floating resp. fixed charge*.

⁶⁹ Pragmatické a konzervativní britské právní myšlení se projevuje trvalým ohledem na stav jenž je, na základě kterého se spíše opatrně formulují návrhy toho jenž býti má, resp. co ještě je reálné v moci zákonodárce.

ní vztahů vznikajících v souvislosti s možností zastavit podnik by mohla poskytnout britská úprava *floating charge*. To je jen namátkový výčet důvodů ke studiu tohoto právního řádu se kterými jsem se setkal.

Subjekty obdobné naší spol. s r. o. jsou přitažlivé menší mírou regulace na straně jedné a výhodami samostatné právní subjektivity na straně druhé. Položme si však následující otázku: *Který subjekt obchodního práva je vybaven samostatnou právní subjektivitou a přitom není podroben tak přísné regulaci, jako akciová společnost s veřejným úpisem akcií?* Akciové společnosti existují ve dvou formách s odlišnou přísností regulace, ale se stejným názvem. Můžeme nabýt dojmu, že akciová společnost založená neveřejným úpisem akcií bude stále více využívána k suspektním aktivitám a převezme tento neslavný primát od „eseroček“. Díky své neveřejné formě umožní rozehrávat nepřehledné řetězce vztahů, v nichž půjde dobře skrýt jak cizí peníze, tak odpovědnost konkrétních osob za zmizení tohoto cizího majetku.

ÚVAHY DE LEGE FERENDA

Ale vraťme se zpět. Zmíněná odlišnost právních řádů velí počítat si při formulování návrhů de lege ferenda velmi obezřetně. Ale přesto se o to pokusím. Z širšího srovnávacího pohledu je důležitý důraz na vynutitelnost práva, který provází celé anglosaské právní uvažování⁷⁰. Z hlediska veřejných rejstříků by bylo vhodné ujednotit používání v nich obsažených cizojazyčných pojmů, alespoň v rámci spektra jazyků používaných v rámci EU.

Myslenka pružnosti navyšování základního kapitálu nebude asi přijatelná, lze však doporučit, aby byla více zohledněna reálná role základního kapitálu v podnikatelském životě. Blíží pozornost by si zasloužila postava tajemníka společnosti, jako konkrétní osoby pověřené plněním veřejnoprávních povinností společnosti. Úprava zřejmě reaguje na snadnost delegace pravomocí v rámci soukromého subjektu, a proto plněním zákonem stanovených povinností uvalených na společnost pověřuje konkrétní osobu, o jejíž odpovědnosti nemůže být pochyb.⁷¹ Pozornost si zaslouží i role nezávislých auditorů volených valnou hromadou. Zde je přihlíženo k velkému faktickému vlivu „exekutivy“ na chod společnosti a vyzdvihuje se prvek kontroly, tak aby bylo zabráněno výběru „auditora na míru“ podle zájmů managementu.

Zajímavá je rovněž úprava způsobilosti pro výkon funkce statutárního orgánu právnické osoby obsažená v samostatném a komplexním právním předpisu (*Company Directors Disqualification Act 1986*). V české úpravě existuje mezi obchodním zákoníkem a trest-

ním zákonem mezera, vycházející z toho, že oba předpisy mají odlišné *ratio legis*. Pokud by se zákonodárce problematikou způsobilosti k výkonu těchto funkcí zabýval komplexně, mohl by vzniknout účinný ochranný nástroj. Těsnější vázanost britské úpravy na investiční logiku se projevuje v konstrukci informační povinnosti, která je poměrně široká a vychází z toho, že informační otevřenost je v zájmu samotných společností – jen u průhledného podniku lze správně posoudit rizikovost vložené investice. K tradičně silným rysům anglosaských úprav patří povinnost veřejné otevřenosti a dostupnosti informací a lze si jen přát, aby tomu bylo tak i u nás.

Jak však bylo uvedeno na začátku této kapitoly, uvedené náměty jsou z důvodu odlišné konstrukce právního řádu jen obtížně přenosné jako celek. To však neplatí pro myšlenková východiska. Ta aplikovat můžeme.

SUMMARY

The aim of this article is to describe the Private Company. It is a legal person that was formed by one or more persons for profitable or non-profitable objectives. Individual members are, in principle, not liable to creditors of the company. A person may become a shareholder by subscribing the memorandum and having one or more shares allotted to him or having shares transferred to him by an existing shareholder. The conception of Private Company has much less personal elements than Roman law countries conceptions where „Gesellschaft mit beschränkter Haftung“ served as a model. Private companies may have only one member nowadays. Currently there is no upper limit on the number of members of a Private Company in UK. There is no minimum share capital prescribed for private companies. Authorized capital empowers management to increase capital and thus the internal funds of company. The affairs of a company are managed and administered by its directors, acting either collectively, through decisions of the Board of Directors, or individually or jointly where specific authority has been delegated to one or more directors. The concept of a Supervisory board is unknown to UK Company law. The directors may exercise all the powers of the company through resolutions passed at duly convened board meetings. Every company must have a Secretary – the company's chief administrative officer. There is a wide range of statutory restrictions on directors. A company may be wound up by two methods: compulsory and voluntary liquidation.

⁷⁰ Tak jako se v kontinentální právní literatuře setkáváme neodvratně s kapitolami o právech a povinnostech, v jejím anglosaském protějšku nikdy nechybějí kapitoly nazvané „remedies“ – [právní] nápravné prostředky.

⁷¹ U veřejných společností jsou pro výkon funkce tajemníka stanoveny poměrně náročné kvalifikační požadavky.